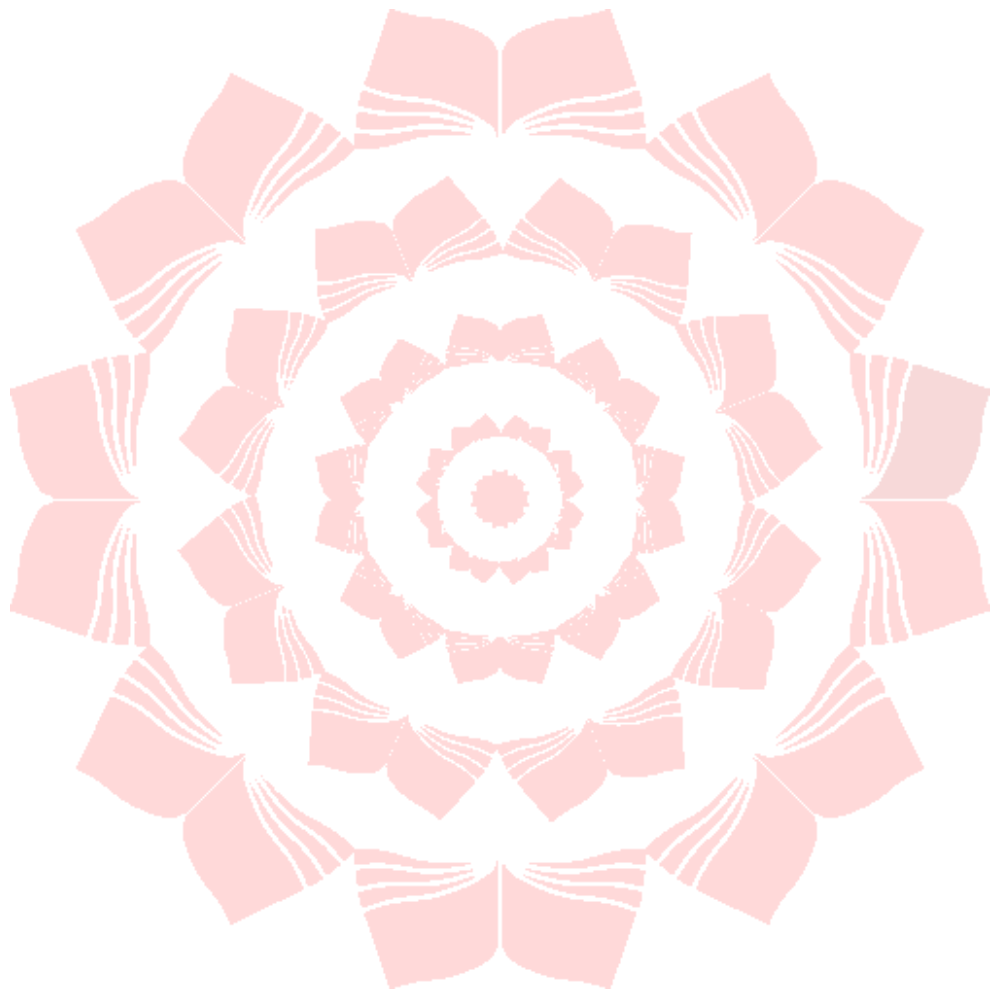

Colecția **Ratio** este coordonată de
Florin George Călian

OVIDIU PECICAN

UMBRA LUI NOICA

reconstituiri și interpretări

Ratio et Revelatio
2024

Colecția *Ratio* este coordonată de Florin George Călian

Redactare: Raluca Lazarovici Vereș și Florin George Călian
Coperta: Gabi Giulușan
DTP: Gabi Giulușan

Tipărit la Print Expert, România

Copyright © Ratio et Revelatio, 2024

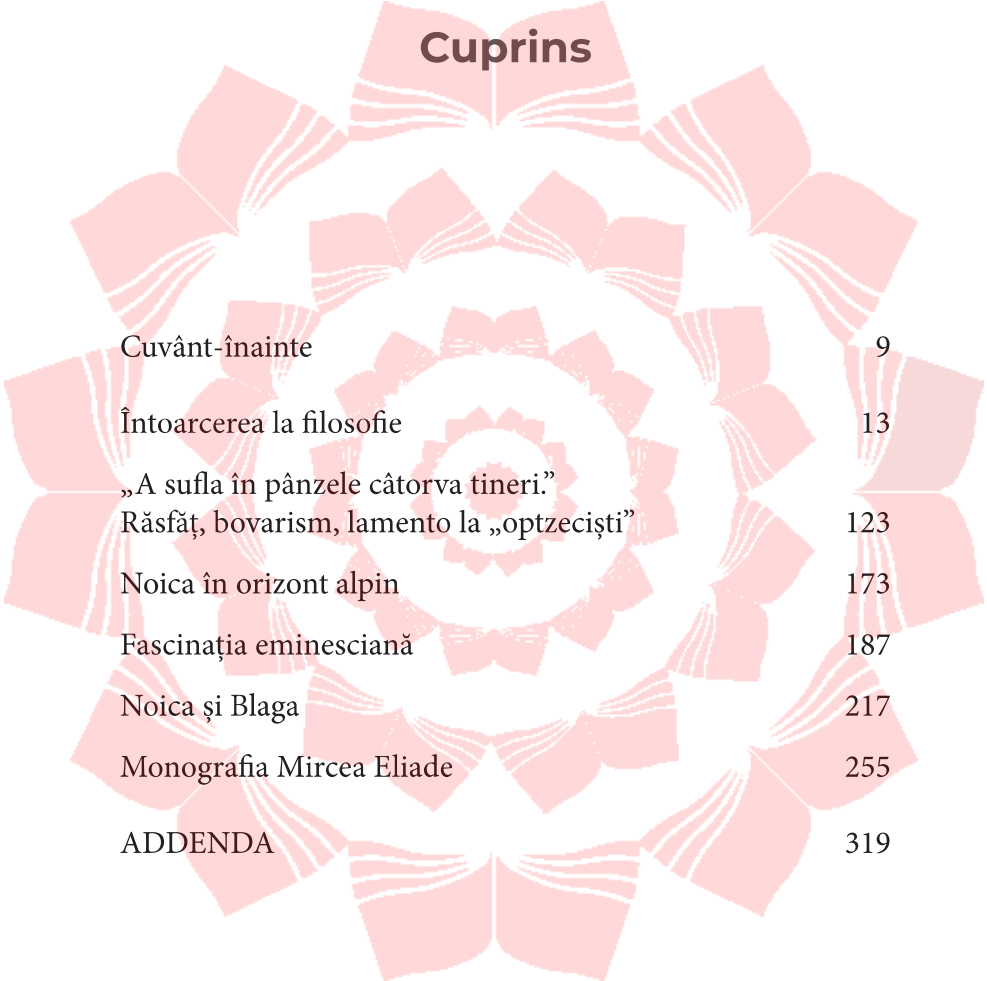
Imaginea de pe copertă - Giorgio de Chirico. *Plaza (Piazza)*, 1913

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PECICAN, OVIDIU

Umbra lui Noica : reconstituiri și interpretări / Ovidiu Pecican. -
Oradea : Ratio et Revelatio, 2024
ISBN 978-606-9659-93-9

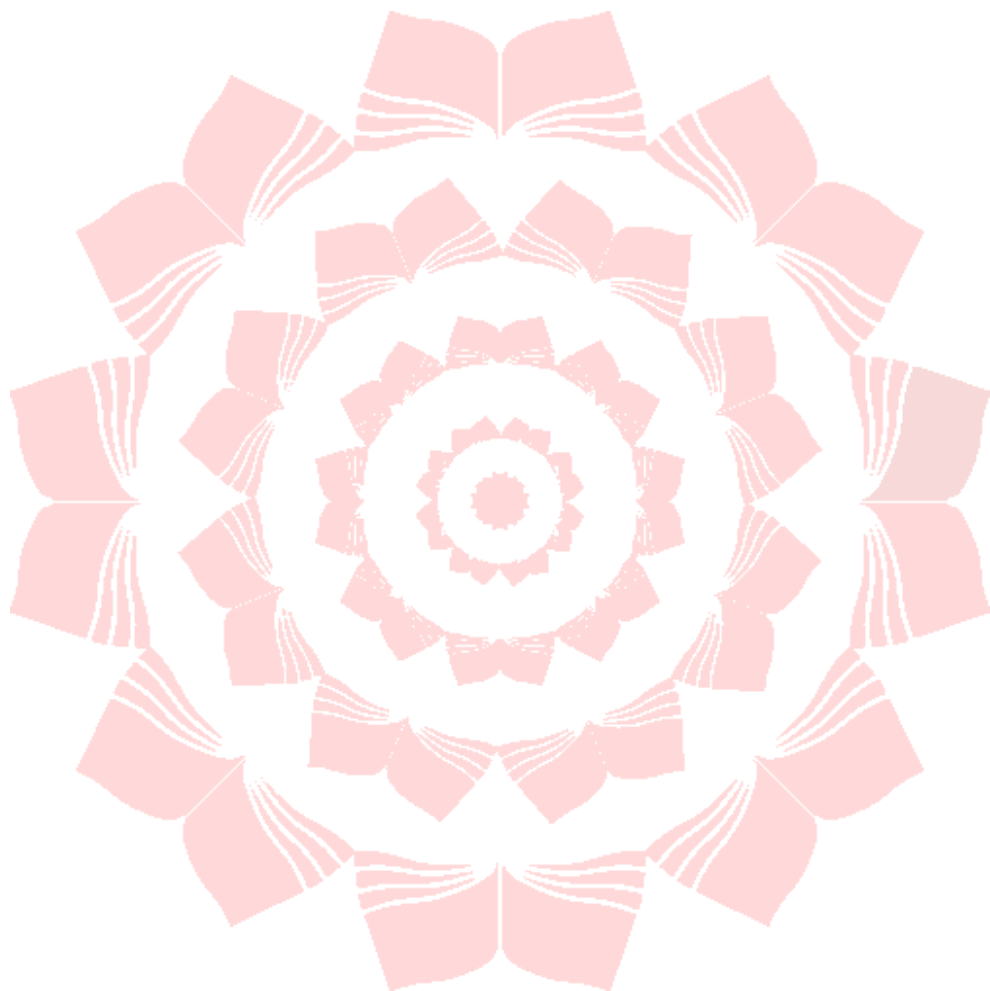
1
929

Editura Ratio et Revelatio
Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioetrevelatio.com
www.ratioetrevelatio.com

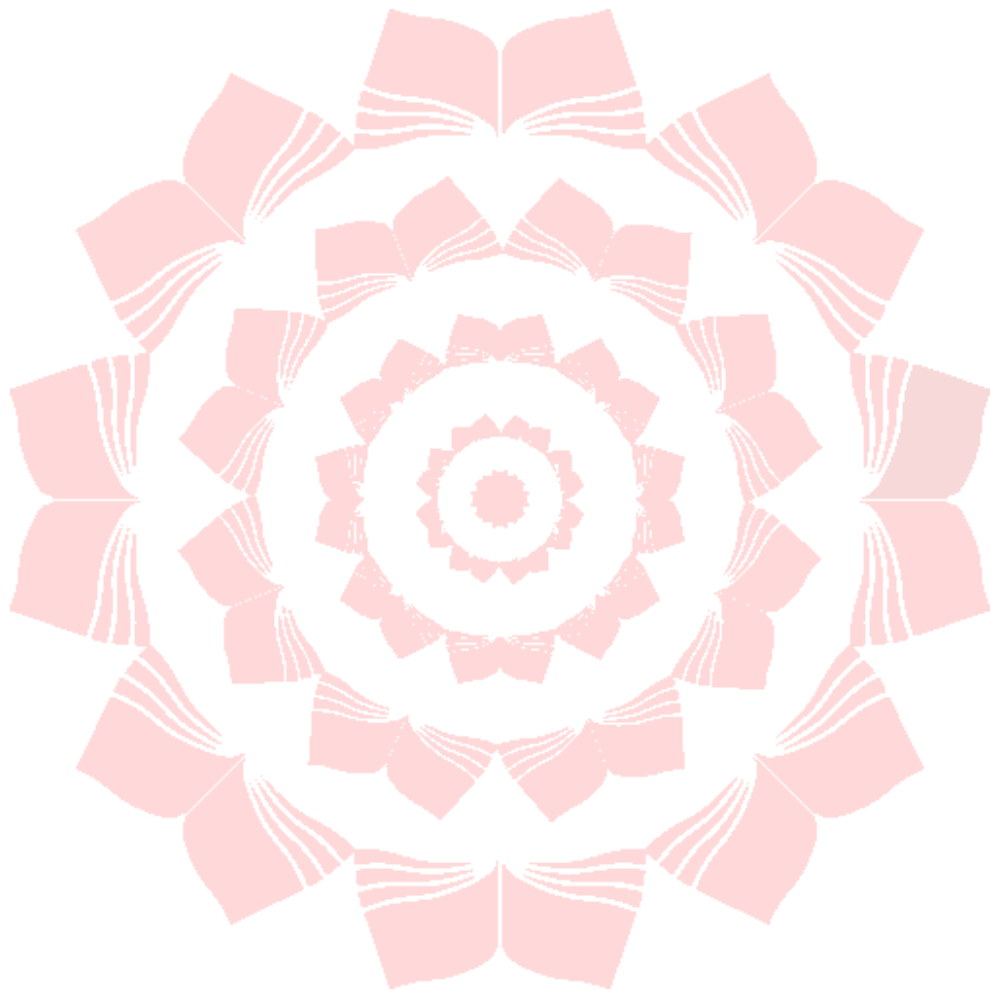
Cuprins

Cuvânt-înainte	9
Întoarcerea la filosofie	13
„A sufla în pânzele câtorva tineri.” Răsfăț, bovarism, lamento la „optzeciști”	123
Noica în orizont alpin	173
Fascinația eminesciană	187
Noica și Blaga	217
Monografia Mircea Eliade	255
ADDENDA	319

Hainele lui Noica, vila 12, Păltiniș →

Cuvânt-înainte

Paginile care urmează sunt ale unui absolvent al studiilor de istorie și filosofie din vremea ultimului deceniu de comunism. Am început anii studenției – nu din voia mea – după ce l-am cunoscut pe Constantin Noica. Tentativele anterioare de a penetra în rândurile studențimii sfârșiseră prin eșecuri. Poate și de aceea, întâlnirea – frugală – cu filosoful (la invitația lui) a avut un rol covârșitor pentru încrederea pe care mi-am acordat-o de atunci înainte.

Am scris, de-a lungul anilor, cronici de întâmpinare la unele dintre cărțile lui Constantin Noica. Dar ele au fost sporadice și circumstanțiale.

După împlinirea unei jumătăți de veac, la un bilanț de etapă, mi-am dat seama că darul primit din partea gânditorului rămăsese nerăsplătit. La fel și posibila lui speranță că aș putea face ceva în direcția dezvoltării unei gândiri libere, pe cont propriu.

Am decis atunci să încerc să recuperez această carență de parcurs într-al doisprezecelea ceas, măcar de aici înainte, făcând câte ceva din ce aș fi putut ori mai pot face.

Mi-am amintit cum, într-una dintre ultimele scrisori pe care i le trimisesem, prin 1985, îi propuneam să îi scriu biografia, care îmi părea, încă de pe atunci, demnă de tot interesul. Mi-a răspuns laconic, dar cât se poate de clar: viața lui nu conta, trebuia lăsată deoparte, ideile sale erau singurele care interesau.

... Până la urmă, după decenii, pe baza însemnărilor din agende și carnețele – publicate de editori sub titlul *Jurnal de idei* – am reconstituit, fără să mi-o fi propus dinadins, un soi de excurs autobiografic al gânditorului, parțial aluziv, parțial „cifrat”, dar, oricum, inteligibil în cele din urmă... Ca atâtea alte pagini despre Noica, găzduite cu generozitate neîntreruptă de poetul Casian Maria Spiridon în *Convorbiri literare*, vreme de mai mulți ani, și acestea au apărut în revista ieșeană care, cu un prilej sărbătoresc, m-a onorat pentru ele cu un premiu literar.

Am încercat, pe de altă parte, să deslușesc demersurile directe, practice, făcute de filosof după ieșirea din pușcăria politică, mai cu seamă începând cu anii 1970, în căutarea posibilelor gânditori de performanță ai deceniilor opt și nouă ale secolului XX. Am folosit pentru aceasta pagini de corespondență, însemnări publicate ori inedite (dar apărute postum), file din dosare ale Securității, fragmente epistolare tipărite în reviste sau postate pe situri internet ale câtorva dintre destinatarii de ordinioară.

Am găsit apoi fascinantă tentația alpină – inspirată, pesemne, de experiența lui Friedrich Nietzsche sau/și Martin Heidegger. Descoperirea Păltinișului și aventura acestui domiciliu alternativ, de fapt laborator de creație, a făcut obiectul interesului meu expres, nu în ultimul rând pentru că a fost un loc unde am fost invitat, am fost chiar așteptat cu un prilej (colegii mei de facultate au întreprins o vizită acolo, fiind primiți de filosof), dar nu am ajuns niciodată; nici măcar în deceniile care au urmat.

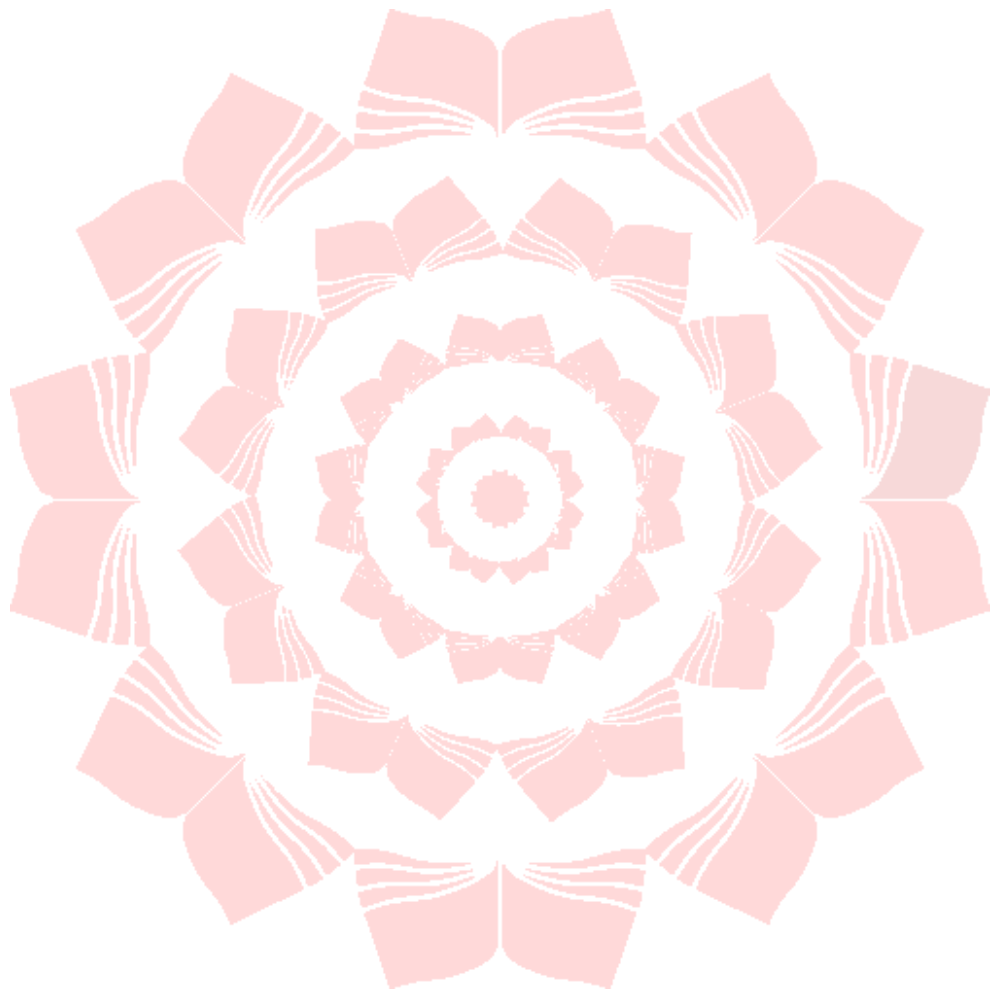
Am adăugat și trei eseuri referitoare la relația lui cu câțiva oameni de cultură ținuți de gânditor la mare preț. Întâi cu „omul deplin al culturii române”, Mihai Eminescu. Apoi, cu Lucian Blaga, cu care a avut o relație specială de respect. În fine, cu Mircea Eliade, congenerul atât de prețuit de refugiatul de la Păltiniș. Ele dezvăluie proximitatea

dintre genii și fluidul care le leagă în și dincolo de timp. Printr-o magie a vieții și a ceea ce pare că se plasează dincolo de imediatul ei, cei pe care îi iubim suntem tot noi...

Ar mai fi însă și faptul că asemenea excursuri se pot dovedi utile celor interesați de unele dintre rădăcinile gândirii filosofice noiiciene în raport cu tradiția de acasă. S-ar cuveni ca, în timp, astfel de demersuri să fie completate și de altele similare, vorbind despre raporturile cu Mircea Vulcănescu (în parte, de această nobilă misiune s-a achitat acad. Alexandru Surdu), cu Nae Ionescu, cu alți apropiați, într-un fel sau altul, ai autorului (de la Alexandru Dragomir la Edgar Papu și la Mircea Handoca). Că, pe de altă parte, cineva s-ar putea ocupa și de raporturile de prietenie cu alți contemporani români, precum publicistul și romancierul Paul Anghel ori eseistul și politrucul marxist Ion Ianoși, de care îl legau alte ițe, este o altă chestiune. Ea rămâne în afara interesului paginilor de față...

Se poate întruchipa, din toate acestea, un Constantin Noica pe deplin coerent cu sine, viu și, în același timp, plasat la o anumită distanță de istoria brutală a imediatului? Cititorul este cel chemat să o spună...

Cluj-Napoca, 12 august 2023

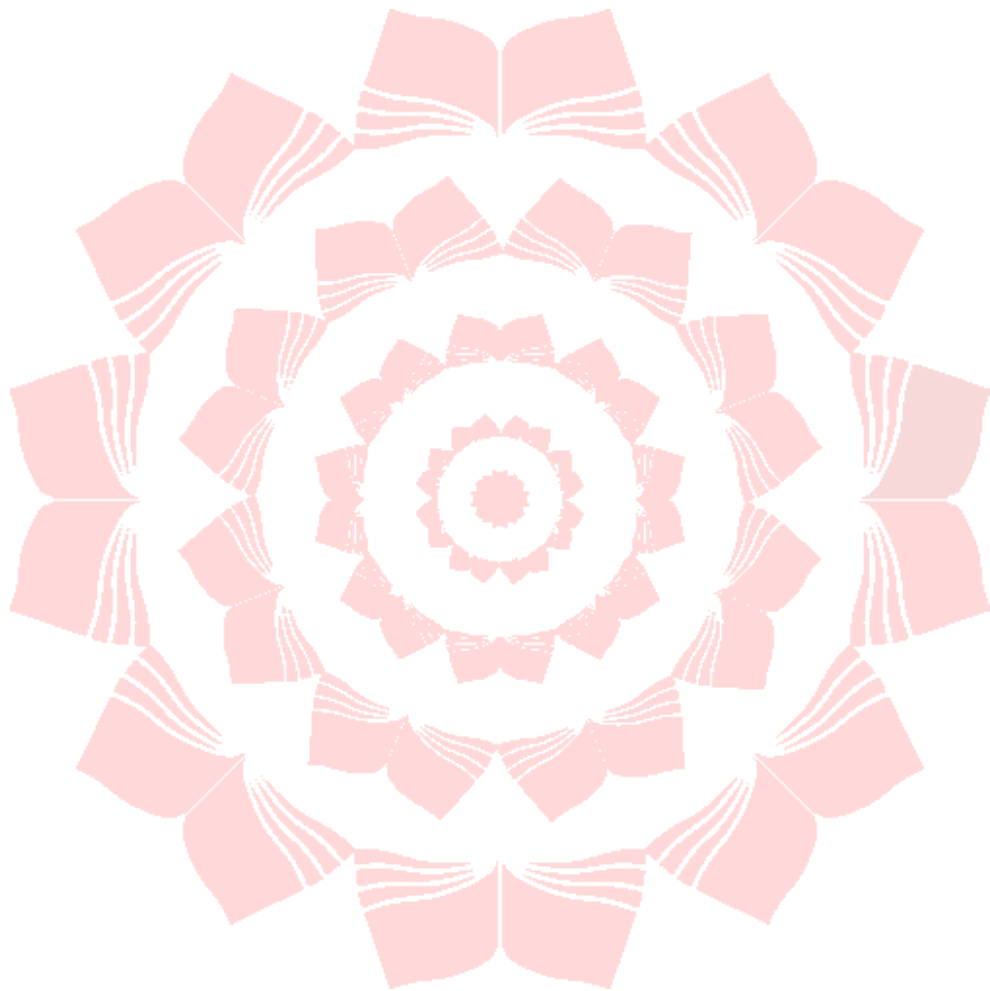
Întoarcerea la filosofie

„Probabil că Emil [Cioran]
avea dreptate proclamându-ne, acum
câteva săptămâni, pe tine și pe mine, cei
mai optimiști dintre români...”

Mircea Eliade, 26 octombrie 1970

„... Optimismul și naivitatea
(exact ca la Dinu Noica...)”

Mircea Eliade, 14 septembrie 1977

Gânduri înainte de temniță

Căutările lui Constantin Noica în 1958 s-au păstrat în niște scurte – dar grăitoare – însemnări date de editori în acel an.

„Mi-am cântat cântecul. Aștept acum un supra-cântec. Dar căile spre a-l obține pe acesta nu le mai știu”¹.

Cu alte cuvinte, Noica socotea că își interpretase deja partitura de comentator filosofic. Ceea ce îi mai lipsea era încununarea ei printr-o operă de anvergură care să îi asigure unicitatea în istoria gândirii filosofice românești și, poate, universale.

Curând răspunsul urma să vină. La sfârșitul anului respectiv, în doar câteva luni, filosoful a fost percheziționat la domiciliu, i s-au confiscat cărțile și corespondența, a fost azvârlit în temniță, supus caznelor, aruncat în cea mai neagră disperare. Această cezură brutală a fost sincopa care a prefăcut – cu șase ani de absență totală din viața publică a arestatului, ultima etapă de creație filosofică, cea mai productivă.

Fără a bănuși ce îl așteaptă în scurt timp – sau poate fiind conștient de asta, datorită atmosferei represive din jur – filosoful își mărturisea dilemele morale. „*Et il rentra dans sa probité*» [= Și își regăsea probitatea]. Dar care ți-e probitatea, omule: creația? virtutea?

Ai avut întotdeauna gustul virtuții, dar ai simțit limitele ei: gestul pentru alții. Ți-ai spus atunci că ea e mijloc, că trebuie să slujească și să

¹ Constantin Noica, *Jurnal de idei*, ediție de Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu și Sorin Vieru, ed. a II-a, Humanitas, București, 2008, p. 17. Fragmentul 1.3. Datat 1958.